

ABONNEMENT

Pays étrangers

Pour un an: 2 Dolars

Edition spéciale: 3 Dolars.

ADRESSE

"İctihad,, Constantinople

Téléph: St. 865

xxvième ANNÉE

15 Mars 1931

İCTİHAD

Türkçe ve Fransızca

İLMİ, EDEBİ, İKTİSADİ

No: 317

ABONEMAN:Seneliği [24Nuşha] Türki-
ye için 2 1/2, Âlâ kâğıd-
ı 5 Liradır**İDAREHANESİ**

Cıgaloğlunda İctihad Evi

Tarihi Te'sisi:

1904 — Genève.

Yirmi altıncı sene

15 Mart 1931

İSTİKBALİN DİN YOKLUĞU [1]

L'IRRELIGION DE L'AVENIR

YAZAN: J. M. GUYAU

Şüphesiz, bir ma'na vardır ki bu ma'nada metafizik in ve ahlakın bir din, yahud hiç olmazsa, « bayılma », sönme [évanouissement] yolu üzerinde bulunan her dinin mütemayıl bulunduğu «hudud» olduğu kabul olunabilir. Lakin bir çok kitaplarda «İstikbalin dini», edyani mevzu'a ile az çok riyakârane bir nevi' uyuşmadır. Almanlar için aziz olan «symbolisme» in lehine olarak hakikatda yekdiğerlerini muhafaza ediyor gibi görünürler.

Bu noktai nazara karşı kendimizinkini çıkarmak içindir ki daha açık yürekli olan İstikbalin din Yokluğu = **Irreligion de l'avenir** ta'birini kitabımıza 'unvan ittihaz etdik. Bu vech ile, M. de Hartman dan ve ellinci asrın dinini bize nokta be nokta keşf eden diğer peygamberlerden uzaklaşacağız. Bu kadar ateşli bir munakaşa mevzu'una girildiği vakit kelimeleri vâzih ma'nalarile almak daha iyidir. Her şeyi hattâ bidayetde bütün ilmi taharri-leri ihtiva etmiş olması behanesile, ilimleri bile felsefeye sokdular. Felsefe de, bidayetde dinin, bütün felsefeyi ve bütün ilmi kendisinde cem' ettiği behanesile dine tekrar girer; İsterse Fuegien [2] lerinki olsun bir din olmak i'tibarile bunun esatirine en asrı nazariyyati metafizikiyye mahiyyeti vermesine hiç bir şey

[1] Baş tarafları 310, 312, 313, 314, 315 ve 316 inci sayılarımızda.

[2] Cenubî Amerika nın en aşağısında ve asil kıt'a dan Magellan boğazile ayrılan ve Terre de Feu yahud Archipel de Magellan denilen adalar sekenesine **Fuegien**, enne derler. Bu adalar kısmen **Argentin** ve kısmen **Chili** hükûmetine 'a'iddir.

Fuegien ler şekl ve simaca mongolları andırırlar, mu-lâyim seciyyelidirler, avcılıkla ve balıkçılıkla, istiridy ve vahşi nebat toplamakla meşgul olurlar. A. D.

manî' olmaz; bu suretle büsbütün metafizikî ve tamamen felsefî bir systemi örten ta'birati diniyye mahfazasından başka bir şey kalmadığı vakit **din** in paydar kalacağına inandırırırlar.

Dahası var: bu usul ile, hirstiyanlık, dinin yüksek şekli olduğundan bütün filosoflar nihayet hirstiyan olurlar; hulasa, 'alem-şümül-luk ve « Catholique » lik hirstiyanlığın ideali olduğundan, «Catholique» liği bilmeksizin ve onu istemeksizin, cümlemiz «Cathologie» olacağız.

Neticede, bunların birbirlerine benzerliğini inkâr etmeksizin nokta'i azimet olarak, hususi farklarını alan kimse için (doğru usul budur), her mevcut ve Tarihi dinin farik ve esasî üç 'unsuru vardır: 1o: Tabi'i hadiselerin (rebbanî, mu'cizeler, müessir du'alar v.s.) yahud Tarihi hususatın (Hazreti 'İsanın yahud Boudhanın tecessüdü, vahyeler v. s.) 'ilmi değil esatiri tecrübe'i izahı. 2o: Bir **dogme** lar ya'ni timsali fikirler, hiç bir 'ilmi bürhanla kabili ispat yahut felsefeten kabili tevsik olmadıkları halde mutlak hakikatlar gibi kabul etdirilen bir hayali i'tikadlar systemi; 3o: Bir âyin = **culte** ve bir menasik ya'ni şu'unun seyri üzerine i'cazengiz bir te'sir ve bir hayr ve sa'adet te'min edici bir fazilete malik nazarile görülen az çok gayri mütehavvil a'mali diniyye systemi. «Doğme»suz, âyinsız ve menasik siz bir din ancak **tabii din=religion naturelle** dir, metafizikî farziyyeler haline gelen bir az melez bir şeydir. Bn üç farik [différentiel] ve hakikaten uzvî 'unsurlarla din, felsefeden vazih bir suretde ayrılır. Kezalik bu gün sabıkda olmuş olduğu veçh ile enamî bir felsefe, olacağı yerde, mansus [Dogmatiques] ve efsanevi din, felsefeye ve ilme zıd bir fikirler systemi olmaya doğru gitmekdedir. Bir seciyyenin da'ima zahir görünmemesi, bahs etmiş olduğumuz yeni ruhun terekkiline intibak etdirerek ve fikirleri değiştirmekle beraber isimleri muhafaza eden «symbolisme» sayesindedir.

Dini, metafizikden yahud ahlakdan ayıran ve dini **mevzu' din = religion positive** yapan 'unsurlar bizce esasen fersude ve muvakkatdır. Bu i'tibarla **istikbalin simiası** nı yahud **istikbalin astrologia** sını [ya'ni ilmi nucumunu] red ettiğimiz gibi **istikbalin dini** ni de red ederiz. Fakat bu keyfiyetden her « Doğme » un her 'an'anevî ve fevkattabi'a autorite nin, her vahyin, her mu'cizenin, her efsanenin vazife mertebesine çıkarılmış bütün menasik [Rite] in sadece inkârı olan **din yokluğu** [**irreligion** yahud **a-religion**] un kadim i'tikadların metafizikî ve ahlâkî esası hakkında bir hürmetsizliği ve istihkarla müteradifülma'na olması neticesi hasıl olmaz. Asla; **gayri mütedeyyin** = [**irreligieux** yahud **a-religieux** olmak **din aleyhdarı** = **antireligieux** olmak, değildir. Dahası var : ileride göreceğimiz veçh ile istikbalin din yokluğu, dinî hisden en saf olan kısmı muhafaza edebilecektir. Bir taraftan Cosmos a [1] ve Cosmos da münteşir olan nihayetsiz kudredlere hayranlık, diğer taraftan ferdi değil, fakat içtima'î ve hatta se'niyyeti hazıranın fevkine çıkan 'avalim-şumul [cosmique] bir ideal taharrisi. [2] [Bitmedi]

LORD BYRON'UN ESERLERİ

Korsan, (1814)- işte bir **romantique**[3] manzume numunesi, güzellikleri fakat cinsine mahsus pek mahsus kusurları da var. —Eser, şekil, intrika, tertib, seciyyeler, ve uslub i'tibarile hakikaten demode bir manzumedir, cem'iyete karşı müdhîş garezi var. (Romantique şa'irin « individualisme » i bundan bilinir **Harolda**, şair, kendi şahsiyyetini vermiş olduğu gibi **Conrad** a da vermiştir, bu isimler altında işleyen ve söyleyen **Byron** dur.

[1] 3 üncü kısmın 1 inci bahsına bakınız.

[2] Cosmos. Yunanca alem, cihan demektir, bu kelimenin yerinde **Univers** kelimesini kullanabilirdi. Meşhur ve büyük tabiiyyundan Prusyalı Alexandrevon Humboldt un **Cosmos** isminde mergub ve yazıldığı zamana kadar Arz hakkında mevcud ilmi ma'lumatın eümlesini cami'dir yüksek şî'r olan sahifeleri vardır. A.D.

[3] Gelecek nüshamızda **romantisme** ve **romantique** ta'birlerinin medlulları hakkında küçük bir makalemizi okuyacaksınız.



Lord Byron 18 Yaşında

Conrad, korsan olur, nitekin, **Herman** i haydud olacak. — **Conrad**, Türklerin üzerine bir sefer hazırlar, haşin arkadaşlarıyla gider ; zavallı Medora yı adasında bırakır, Medora (bir diğer mu'amma) gitare çalarak, « romance » lar terennüm ederek müteselli olur. — Conrad bir derviş kıyafetinde Sultan Seyd in sarayına girer. Sultan Seyd, ertesi günü, korsanların, yuvasını yıkmaya gitmeyi tasmin etmişti. Şübhesiz, bu işe hazırlanmak için büyük bir ziyafet verir; çenki kızlar vahşi bir musikinin terennümlerile, raks ederken Sultan sarhoş olur. «Romantique» lerce mefruz bütün bu **orientalisme** Victor Hugo da tekerrür edecektir. Sahte derviş, Sultan tarafından kabul olunur, civarda gizlenmiş olan adamlarının saraya ateş vererek muharebe işareti vermelerini bekler. Pencereleerde alevler parlar; Conrad, derviş elbisesini atar ve elinde yatağan olduğu halde, silâhsız med'ular üzerine saldırır. Musara'a uzundur; ve kısmen öldürülen, kısmen firar eden, kısmen esir edilen korsanların aleyhiue olarak nihayet bulur. Conrad, zencirbend olarak bir zindana atılır. Fakat zindanının sessizliği içinde ilerileyen kimdir ? halasını tebşir etmek için Allah tarafından gönderilmiş bir melek midir? Hâyır bu bir üluhiyyet şan ü ihtişamile mütecelli bir insan.. Bu kadar siyah gözlü, elmas fiyongalarla bağlı bir saçın ankadre ettiği bu kadar güzel nasi-